

SOSYAL ZİHİN

BİLİŞSEL GELİŞİMDE SOSYAL ETKİLEŞİMİN ROLÜ

EDİTÖR

MÜGE EKERİM AKBULUT

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0241
İnsan ve Toplum: 018

SOSYAL ZİHİN:
BİLİŞSEL GELİŞİMDE
SOSYAL ETKİLEŞİMİN ROLÜ
EDİTÖR
DR. MÜGE EKERİM AKBULUT

Kapak Görseli ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Son Okuma
Hande Kayhan

VakıfBank Kùltür Yayınları
Büyükdere Caddesi
No: 97 - Kat 4
Şişli 34394 İstanbul
Telefon: 0 212 354 5730
www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2023

ISBN 978-625-6385-63-4

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Turkuvaz Haberleşme ve Yay. A. Ş.
Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi
Çakmak Caddesi B Blok No: 29/1/1
Eyüpsultan İstanbul
Telefon: 0212 354 3000
Sertifika No: 46403

1. Baskı: Ağustos 2023

SOSYAL ZİHİN

BİLİŞSEL GELİŞİMDE SOSYAL ETKİLEŞİMİN ROLÜ

EDİTÖR
MÜGE EKERİM AKBULUT

MÜGE EKERİM AKBULUT

Lisans eğitimini 2014 yılında yüksek onur derecesi ile Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde tamamlamıştır. Lisans yıllarının bir döneminde İngiltere'de bulunan University of Kent'te psikoloji dersleri almış ve burada yürütülen araştırma projelerine katılmıştır. 2015-2019 yılları arasında Koç Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde eğitim ve araştırma asistanı olarak çalışmış, aynı zamanda bu bölümün gelişim psikolojisi alt dalında bilimsel araştırmalar yürüten Çocuk ve Aile Çalışmaları Laboratuvarı'nın koordinatörlüğünü yapmıştır. Çocukların sosyo-bilişsel gelişimleri üzerine yaptığı araştırmaları ile 2019 yılında Koç Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden doktora derecesini almıştır. 2019 yılından bu yana İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde doktor öğretim üyesi olarak çalışmakta ve yöneticisi olduğu Psikoloji Araştırmaları Merkezi (PAMER)'de çocukların sosyal ilişkilerini etkileyen sosyal ve bilişsel unsurlara ilişkin araştırmalar yapmaktadır. Araştırmaları TÜBİTAK ve MEB tarafından desteklenmektedir.

İÇİNDEKİLER

Katkıda Bulunanlar	7
Giriş	15
Müge Ekerim Akbulut	
Öğretmen-Çocuk İlişkilerinin Çocukların Öz Düzenleme Becerilerine Katkısı	21
İbrahim H. Acar, Beyza Hamamcı	
Zihinselleştirme Becerisinin Gelişiminde Ebeveyn-Çocuk İlişkisinin Rolü	49
Selin Kitiş, Ayşe Bilge Selçuk	
Kültürel Normlar ve Sosyal Bağlamın Zihin Anlama Becerisine Etkileri	79
Müge Ekerim Akbulut	
Hayal Gücü Gelişiminde Kültürel ve Sosyal Faktörler	107
Ezgi Yıldız, Deniz Tahiroğlu	
Çocuğa Yöneltilen Dilin Ana Dil Edinimine Etkisinin Farklı Gruplarda İncelenmesi	153
Tilbe Göksun, Aslı Aktan Erciyes, Dilay Z. Karadöller	
Türkiye'den Örneklerle Erken Çocuklukta İki Dillilik	187
Aslı Aktan Erciyes, Songül Kandemir, Büşra Sena Özcan	

Dijital Dünyada Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi ve Çocukların Bilişsel Gelişimi	217
Berna A. Uzundağ, Dilara Keşşafıoğlu, Merve Nur Altundal, Şüheda Nur Erdoğan	
Akran Zorbalığına Dair Algılarda ve Verilen Tepkilerde Bilişsel ve Sosyal Süreçler	251
Seçil Gönültaş	
Ahlak Gelişiminde Sosyal, Bilişsel ve Sezgisel Süreçlerin Rolü	283
Büşra Eylem Aktaş	
Gruplar Arası Süreçlerde Kalıp Yargıları Anlamak	317
Esra Hatice Oğuz Taşbaş	

KATKIDA BULUNANLAR

Doç. Dr. Aslı Aktan Erciyes 1998 yılında Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü'nden mezun olduktan sonra kısa bir süre bankacılık alanında çalıştı. 2011 yılında Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü-Gelişim Psikolojisi Programı'nda yüksek lisansını tamamladı. Doktorasını 2017 yılında Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden aldı ve burada, ikinci dil ediniminin olay algısı ve anlatı becerileri üzerindeki etkilerini inceledi. Doktora yıllarında ikisi TÜBİTAK 1001 projesi olmak üzere çok sayıda projede araştırmacı olarak yer aldı. Aslı Aktan Erciyes, doktora sonrası çalışmalarında Tilbe Gökşun'un yürütücüsü olduğu Koç Üniversitesi Dil ve Biliş Laboratuvarı'nda James McDonnell Vakfı tarafından fonlanan boylamsal bir araştırma projesinde çalıştı. 2018 yılından beri Kadir Has Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır ve araştırma ekibiyle ana dil ve ikinci dil arasındaki etkileşimi inceleyen araştırmalar yürüttüğü SiLab'ı (Studies in Language and Bilingualism - Dil ve İki Dillilik Çalışmaları) yönetmektedir.

Prof. Dr. Ayşe Bilge Selçuk gelişimsel psikopatoloji alanında profesör ve klinik psikolog. Psikoloji lisans ve yüksek lisansını Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde, doktorasını Melbourne Üniversitesi'nde tamamladı. Anayasa hukuku profesörü Mümtaz Soysal'ın TBMM'de toplumsal çalışmalar konusunda asistanlığını yaptı. 2003'te Koç Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı. Yüksek lisans ve doktora öğrencileri ile

ortak araştırma yaptığı meslektaşlarını, Çocuk ve Aile Çalışmaları Laboratuvarı ismi altında bir araya getirdi. Çocuk, ergen ve yetişkinlerde sağlıklı psikolojik gelişimi ve psikolojik güçlükleri inceleyen çok sayıda bilimsel çalışma yürüttü. Bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim süreçlerinde görülen farklılıkları anlamak için araştırmalarında ebeveynliğe, kültüre ve biyolojik faktörlere odaklandı. Anne-babası tarafından büyütülen çocukların yanı sıra yetiştirme kurumunda yaşayan çocuklar, göçmen çocuklar, otizmliler ve engelli çocukların psikolojik sağlığı ve gelişimi üzerine araştırmalar yaptı. Gelişimsel psikopatoloji yaklaşımı ile yoksulluk ve savaş travmasının psikolojik sağlığa etkilerini inceledi. Queensland Üniversitesi tarafından Onursal Kıdemli Araştırmacı unvanına (2015-2018) layık görüldü, Prof. Mustafa Parlar Araştırma Ödülünü (2009) aldı. Çalışmalarını bilim insanı-uygulamacı modeline göre yürütebilmek için 2022 yılında Koç Üniversitesi'nden ayrıldı, MEF Üniversitesi Psikoloji Bölümü'ne katıldı. Halen, ebeveynlere danışmanlık veriyor ve kurduğu DevelopMental'da değişen çevre koşullarının psikolojik sağlığımıza etkileri, psikolojik sağlamlık, dijital çağda ebeveynlik, mizaca uygun çocuk yetiştirme konularında çalışmalar yapıyor, projeler geliştiriyor.

Dr. Berna A. Uzundağ lisans ve yüksek lisans eğitimini sırasıyla Boğaziçi Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği ve Bilişsel Bilim Bölümleri'nde, doktora eğitimini ise Koç Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde tamamlamıştır. Bebeklik ve erken çocuklukta dil, dikkat ve öz düzenleme becerileri ağırlıklı olmak üzere bilişsel gelişim alanında çalışmaktadır. Çocuk ve Aile Araştırmaları Laboratuvarı kapsamında yürüttüğü çalışmalarında ebeveyn-çocuk arasındaki etkileşimlere ve bu etkileşim ile ilişkili çevresel unsurlara odaklanmaktadır.

Beyza Hamamcı lisans eğitimini Yıldız Teknik Üniversitesi'nde ve yüksek lisans eğitimini Marmara Üniversitesi'nde

okul öncesi eğitimi alanında tamamlamıştır. Doktora eğitimine Orta Doğu Teknik Üniversitesi Erken Çocukluk Eğitimi alanında devam etmektedir ve aynı bölümde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. 2022 yılında Japonya’da bulunan Kyoto Üniversitesi’ne bağlı Moriguchi Child Development Laboratuvar’ında misafir araştırmacı olarak bulunmuştur. Temel ilgi alanları arasında erken çocukluk döneminde bilişsel gelişim ekseninde öz düzenleme, yürütücü işlevler ve matematik bulunmaktadır.

Dr. Büşra Eylem Aktaş Doğu Üniversitesi Psikoloji bölümünden 2015 yılında mezun olduktan sonra, Özyeğin Üniversitesi’nin Uygulamalı Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Programı’na kabul almıştır. Yüksek lisans tezinde ebeveynlere yönelik olumlu sosyal davranışların, ebeveynin psikolojik ve davranışsal kontrolü ile ilişkisini incelemiştir. Ardından İstanbul Üniversitesi’nde Sosyal Psikoloji alanındaki doktora programını 2021 yılında tamamlamıştır. Doktora tez çalışmasında haksızlıktan kaçınma davranışının sosyal bağlamını ve bireysel farklılıklarla ilişkilerini incelemiştir. Lisansüstü eğitimi esnasında ve sonrasında Doç. Dr. Mehmet Harma’nın yürütücüsü olduğu İletişim ve İlişkiler Araştırma Laboratuvarında (CoRe Lab) yakın ilişkilerle ilgili TÜBİTAK destekli çeşitli araştırma projelerine destek olmuş ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. İstanbul Medipol Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji Bölümü’nde doktor öğretim üyesi olarak çalışmakta ve araştırma ilgi alanlarını ahlaki karar alma ve ahlak gelişimi konuları oluşturmaktadır.

Büşra Sena Özcan 2021 yılında İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nden mezun olmuştur. Lisans döneminde Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi ve Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi’nde gönüllü stajyer olarak çalışmıştır.

İZEV’de (İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı) akademik çalışmaların proje sorumlusu olarak görev yapmıştır. 2018 yılından beri PSİART (Psikoloji Öğrencileri Eğitim ve Araştırma Topluluğu) yönetim kurulu üyesi olarak çalışmalarına devam etmektedir. Mezuniyetini takip eden yıl içerisinde Kadir Has Üniversitesi’nde Psikoloji Bilimleri Yüksek Lisans Programı’na kabul edilmiştir. Araştırmalarını gelişim psikolojisi alanında ve özellikle dil gelişimi alanında yürütmek için çalışmalarını danışmanı Dr. Aslı Aktan Erciyes ile yürütmeye başlamıştır. SiLab’da (Studies in Language and Bilingualism - Dil ve İki Dillilik Çalışmaları) araştırma asistanı olarak TÜBİTAK 3501 projesi dâhil olmak üzere çeşitli projelerde görev almaya devam etmektedir. Şu anda spesifik olarak çift dilli çocukların anlatı ve bilişsel beceri gelişimlerini inceleyen çalışmalarına devam etmektedir.

Dr. Deniz Tahiroğlu lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nde, gelişim psikolojisi alanındaki doktora eğitimini ise Oregon Üniversitesi’nde tamamlamıştır. Halen Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nde öğretim üyesi olan Deniz Tahiroğlu araştırmalarında, çocukların oyun davranışlarını ve sosyal-bilişsel gelişimlerini incelemektedir.

Dilara Keşşafoglu lisans eğitimini Kadir Has Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nde tamamlamıştır. Şu anda Koç Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nde yüksek lisans eğitimi almaktadır. Çocuklarda bilişsel gelişim (özellikle dil, dikkat ve yürütücü işlev becerileri) ve ekran kullanımı arasındaki ilişkiler ilgi alanları arasındadır.

Dr. Dilay Z. Karadöller Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde doktor öğretim üyesi ve aynı zamanda Max Planck Psikodilbilim Enstitüsü’ne bağlı bir araştırmacıdır. Lisans (2013) ve Yüksek Lisans (2016) derecelerini Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölü-

mü'nden aldıktan sonra, doktora (2021) derecesini Hollanda'da bulunan Max Planck Psikodilbilim Enstitüsü ve Radboud Üniversitesi'nden almıştır. Akademik çalışmalarına Koç Üniversitesi Dil ve Biliş Laboratuvarında doktora sonrası araştırmacı (2021-2023) olarak devam etmiştir. Çalışmalarında, dil modalitesindeki varyasyonlara (örn., işaret dili, konuşma dil ve konuşmaya eşlik eden jestler) ve işaret diline maruz kalma yaşına odaklanarak uzamsal dil, matematiksel dil ve bunların çeşitli bilişsel fonksiyonlarla ilişkisi üzerine araştırmalar yapmaktadır. Çalışmaları çeşitli uluslararası fon (Society for Research in Child Development) ve hibeler (Max Planck Society) ile finanse edilmektedir.

Dr. Esra Hatice Oğuz Taşbaş Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü lisans programından mezun olduktan sonra Birmingham Üniversitesi'nde psikoloji alanında yüksek lisansını tamamladı. Çeşitli AB projeleri için iki yıl boyunca Polonya'da çalıştı. TÜBİTAK desteği ile Almanya'da Social Cognition Center Cologne'da (SoCCCo) misafir araştırmacı olarak bulundu. Düzce Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı ve doktorasını sosyal psikoloji alanında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde tamamladı. 2021 yılından bu yana İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde doktor öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Aynı üniversitede lisans ve yüksek lisans düzeyinde dersler vermektedir. Güncel çalışmalarında, sosyal kimlik çerçevesinde gruplar arası ilişkiler, kalıp yargılar, ayrımcılık, doğruluk algısı ve bilişsel yanlılıklara odaklanmaktadır.

Ezgi Yıldız Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde doktora öğrencisidir. Aynı zamanda İstanbul Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak görev almaktadır. Yüksek lisans derecesini 2021 yılında Kadir Has Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde tamamlamıştır. Yüksek lisans süresince çocukların perspektif alma ve dili kullanma becerileri, zihin kuramı, teknolojik aletlerin çocukların

sosyal-bilişsel gelişimini ve ebeveyn-çocuk etkileşimlerini nasıl etkilediği üzerine çalışmıştır. Hâlihazırda sesli asistanlara yönelik antropomorfik atıflar ve antropomorfizm eğilimi ile yalnızlık arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmayı Doç. Dr. Deniz Tahiroğlu danışmanlığında yürütmektedir. Araştırma ve ilgi alanları arasında hayal gücü gelişimi, yaratıcılık ve oyun davranışları yer almaktadır.

Doç. Dr. İbrahim H. Acar University of Nebraska-Lincoln'da Yüksek Lisans (Fulbright Bursiyeri) ve Doktora derecelerini İnsan Bilimleri (Çocuk Gelişimi ve Eğitimi) alanında tamamlamıştır. Dr. Acar Özyeğin Üniversitesi Psikoloji Bölümünde öğretim üyesidir. Yazar, yürütücülüğünü yaptığı Çocuk Gelişim ve Öğrenme Çalışmaları Laboratuvarı'nda çocuklarda mizaç, öz düzenleme, yetişkin-çocuk ilişkileri üzerine araştırmalar yürütmektedir.

Merve Nur Altundal Özyeğin Üniversitesi Uygulamalı Gelişim Psikolojisi Bölümü'nde yüksek lisans öğrencisidir. Lisans eğitimini Kadir Has Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde tamamlamıştır. Erken çocukluk döneminde öz düzenleme becerileri, sosyal ve duygusal gelişim ve ekran kullanımı konularında çalışmaktadır.

Selin Kitiş 2014 yılında Koç Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden mezun oldu. Aynı sene Eylül ayında İstanbul Bilgi Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı'nın çocuk-ergen alt dalında eğitime başladı ve koruyucu aileler ve çocukları arasındaki bağlanma ilişkisi üzerine yazdığı tez ile programı tamamladı. Şu anda Koç Üniversitesi'nde Gelişimsel Psikoloji alanında doktora çalışmalarına devam etmektedir. Aynı zamanda, özel bir psikolojik danışmanlık merkezinde ve çeşitli projelerde klinik psikolog olarak görev almaktadır. Temel çalışma alanları arasında bağlanma, bağlanma sorunları, travma, mentalizasyon/zihinselleştirme, sembolik oyun ve oyun terapisi yer almaktadır.

Songül Kandemir 2020 yılında Mersin Üniversitesi Psikoloji Bölümünden mezun olmuştur. Araştırmalarını gelişim psikolojisi odağında ve spesifik olarak dil gelişimi alanında yürütmek amacıyla Dr. Tilbe Göksun'un yürütücüsü olduğu Koç Üniversitesi Dil ve Biliş Laboratuvarı'nda gönüllü asistan olarak çalışmıştır. Lisans mezuniyetin ardından aynı yıl içerisinde Kadir Has Üniversitesi'nde Psikoloji Bilimleri Yüksek Lisans Programı'na kabul edilmiştir. Danışmanı Dr. Aslı Aktan-Erciyes'in yürütücülüğünü üstlendiği SiLab'da (Studies in Language and Bilingualism - Dil ve İki Dillilik Çalışmaları) araştırma asistanı olarak TÜBİTAK 3501 projesi dâhil olmak üzere çeşitli projelerde görev almıştır. Yüksek lisans eğitimi boyunca çocukların dil ve bilişsel becerilerini, bu süreçte anne ve babaların farklılıklarını ve ayrıca yetişkinlerin multimodal dil süreçlerini araştırmıştır. Şu anda bir sivil toplum kuruluşu olan Hayata Destek'te psikolog olarak görev yapmakta ve aynı zamanda SiLaB bünyesinde araştırmalarını sürdürmektedir.

Dr. Seçil Gönültaş Boğaziçi Üniversitesi'nde lisans eğitimini tamamladıktan sonra Koç Üniversitesi'nde Gelişim Psikolojisi alanında yüksek lisans derecesini aldı. Ardından Kuzey Carolina Eyalet Üniversitesi (North Carolina State University) Yaşam Boyu Gelişim Psikolojisi Programı'nda doktorasını tamamladı ve Exeter Üniversitesi'nde doktora sonrası araştırmacı olarak projelerini yürüttü. Bilkent Üniversite'sinde doktor öğretim üyesi olarak akademik çalışmalarına devam eden Dr. Seçil Gönültaş'ın araştırmaları grup süreçlerinin (ör. önyargı, ayrımcılık ve tehdit algısı) ve sosyal bilişsel süreçlerin (zihin kuramı), ergenlerin ve çocukların gruplararası bağlamlardaki tutum ve davranışlarıyla nasıl ilişkili olduğunu anlamaya odaklanmaktadır. Seçil Gönültaş hem zihin kuramı hem de gruplararası süreçler üzerindeki odağını, çocukluk ve ergenlik boyunca farklı sosyal gelişim alan-

larına doğru genişletmeyi amaçlamaktadır. Diğer araştırma ilgi alanı, gruplar arası bağlamlarda zorbalık ve akranların zorbalığa karşı olan müdahalelerini araştırmaktır. Araştırmalarından elde edilen sonuçları, özellikle okul ortamlarında eşitliği ve sosyal adaleti teşvik etmeyi amaçlayan politika odaklı müdahale programlarına dönüştürmeyi hedeflemektedir.

Şüheda Nur Erdoğan Lisans eğitimini İstanbul Şehir Üniversitesi Psikoloji ve Sosyoloji Bölümleri'nde tamamlamıştır. Şu an Kadir Has Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde yüksek lisans öğrencisidir. Erken çocukluk döneminde bilişsel gelişim özelinde dikkat gelişimi ve ekran kullanımı çalışma konularıdır.

Doç. Dr. Tilbe Göksun psikoloji lisans derecesini 2002 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nden, gelişim psikolojisi yüksek lisansını da 2005 yılında Koç Üniversitesi'nden aldı. Doktora eğitimini gelişim psikolojisi alanında 2010 yılında Temple Üniversitesi'nde (ABD) tamamladıktan sonra, Pennsylvania Üniversitesi'nde (ABD) nöropsikoloji alanında 2010-2013 yılları arasında doktora sonrası araştırmacı olarak görev almıştır. 2014 yılı ocak ayından itibaren Koç Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde çalışmakta ve Koç Üniversitesi Dil ve Biliş Laboratuvarı'nın direktörlüğünü yapmaktadır. Tilbe Göksun erken yaşta dil gelişimi, uzamsal yetilerin gelişimi, dil ve diğer bilişsel süreçlerin ilişkisi, multimodal düşünce ve iletişim konularında araştırmalar yapmaktadır. Bilim Akademisi Genç Bilim İnsanı (BAGEP), TÜBA Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanı (GEBİP), Amerika'da bulunan James McDonnell Foundation İnsan Zihni Araştırmacısı ve TÜBİTAK teşvik ödüllerini almıştır. Araştırmaları TÜBİTAK, H2020 ve uluslararası fonlar tarafından desteklenmektedir.

GİRİŞ

MÜGE EKERİM AKBULUT

Çocuklar başkalarının ne düşündüğünü nasıl anlıyor? Duygularını ortamın gerekliliklerine göre nasıl düzenliyor? Ahlak kurallarını nasıl öğreniyor ve bazen bireysel istekleriyle çatışsa da nasıl bu kurallara uygun davranıyor? Nasıl bu kadar farklı çeşitli kelimeyi anlıyor ve o kelimelerin bir araya getirdiği cümleler üzerine düşünebiliyor? Ve hatta bu cümleleri, ana dillerinin yanında bir de ikinci bir dilde anlamaya çalışıyor? Başkalarının ait oldukları sosyal gruplara bakarak onlara dair nasıl fikir ediniyor? Nasıl hayal kuruyor ve bu hayallere dayalı oyunlar oynuyor? En önemlisi ise, çocuklar bunların tamamını erken yaşlardan itibaren nasıl öğrenmeye başlıyor?

Tüm bu soruların cevapları zihnin işleyişiyle ilişkili. Uzun yıllardan beri felsefeden nörobilime, antropolojiden bilişsel bilim ve psikolojiye kadar farklı disiplinlerden birçok düşünür ve araştırmacı, zihnin nasıl geliştiğine ve bu gelişimle davranışların nasıl daha zengin ve kompleks hâle geldiğine ilişkin sorulara cevap arıyor. Bu cevapların en önemli ve en ilginçlerinden biri de zihnin sosyal dünyada, sosyal ilişkiler ve bu ilişkilere yön veren kültürel ve sosyal bağlamın dinamikleri içerisinde gelişim gösterdiğini iddia eden sosyal yapılandırmacı görüş. Başını Lev Vygotsky'nin çektiği ve gelişim ve sosyal psikoloji alanındaki araştırmacıların da güncel bulgularıyla destekledikleri bu görüşe göre zihnin temel işlevi, bireyin, yaşadığı toplumun sosyal ve kültürel atmosferine uyumlu olan yetileri geliştirmesini sağlamaktır. Bu

yetilerin gelişimi bir yandan bireyin sosyal ilişkilerini kurmasını ve yönetmesini sağlarken, bir yandan da bireyin öznel amaçlarını gerçekleştirmesine yardımcı olur. Başka bir ifadeyle gelişen zihin, bireyin toplum içerisindeki hedeflerine toplumsal ilişki ağları içerisinde bu ağlarla uyumlu olarak ulaşmasını sağlar.

Bu açıdan düşünüldüğünde, zihnin gelişiminin sosyal ilişkiler içerisinde gerçekleştiği ve bu ilişkilerde kullanılan dil ve iletişimin de zihnin gelişimine aracılık ettiği anlaşılır. Birey sosyal ve kültürel olarak hangi bilgi ve deneyimin önemli, kavranmaya ve öğrenilmeye değer olduğunu sosyal ilişkileri içerisinde öğrenirken, bu öğrenme sürecine dil eşlik eder. Dil, bireyin bilgi ve deneyimleri arasından hangilerinin sosyal ve kültürel atmosfere uygun olarak daha fazla özümsemesi ve öğrenilmesi gerektiğini vurgulayan ve sosyal-kültürel bilgi aktarımını mümkün kılan bir araçtır. Dolayısıyla sosyal yapılandırmacı görüşe göre, zihnin gelişimi erken yaşlardan itibaren sosyo-kültürel atmosferin şekillendiği sosyal ilişkilerden ve bu ilişkilerdeki deneyim ve bilgilerin aktarımını sağlayan dilin etkisinden bağımsız olamaz.

Bu görüşle uyumlu olarak elinizdeki bu kitap öz düzenleme, zihinselleştirme, ana ve ikinci dil edinimi, ahlaki kuralların öğrenilmesi, hayal kurma gibi çeşitli bilişsel becerilerin yalnızca nörolojik veya bilişsel fonksiyonların olgunlaşmasıyla değil, çocukların ebeveynleriyle, öğretmenleriyle ve akranlarıyla kurdukları sosyal ilişkiler içinde bu ilişkilerde maruz kaldıkları dilin özellikleriyle ve bunları şekillendiren kültürel dinamiklerle gelişebileceğini iddia ediyor. Kitaptaki her bir bölüm, zihinsel becerilerimizin sosyal etkileşimlerimizle ne kadar paralel şekilde gelişebileceğine dair ulusal ve uluslararası gelişim psikolojisi araştırmalarından örnekler sunuyor ve sosyal ilişkiler ile kültürel-sosyal dinamiklerden bağımsız bir biliş tasavvur etmenin zor olduğunu ima ediyor.